

Варіативний характер просодичної організації мови дає змогу виконавцю оперувати матеріалом відповідно до творчого бачення розвитку художньої ідеї.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у заданому напрямі.

Найбільш очевидною зоною дії ритму в організації художнього тексту є синтаксичний рівень. Одиницями ритмічного руху є окремі слова, фрази та речення аналогічні музичним інтонаціям. Ритмічна, смисло-акцентна та формально-структурна організації вербального тексту можуть не збігатися. Їх співвідношення варіативне й пов'язане з виконавським осмисленням художньої ідеї твору. Виразні можливості музичного ритму складають потенційну базу виразних засобів інтерпретатора-актора.

Перспективою подальшого розвитку проблеми є компаративне вивчення виразних властивостей музичних ритмо-інтонаційних одиниць та відповідних елементів художньої мови, кола їх дії. У педагогічній площині проблема може бути розвинена як методика виховання у студентів-акторів слухових навичок аналізу ритмічної та інтонаційної просодії художнього тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зацепкина В. В. Соотношение понятий драматический, драматургический, театральный текст. *Молодой учёный*: ежемес. науч. журн. широкого профиля. Казань: ООО «Издательство Молодой ученый», 2011. № 12 (35). С. 234–237.
2. Золотухин В. Колодец и колокол. О влиянии авторской декламации на исполнительскую (1905–1929). *Вопросы театра. Proscaenium*: сб. статей. Москва: «Lokus Standi», 2010. № 3–4. С. 205–231.
3. Мейерхольд В. Статьи. Письма. Речи. Беседы. Москва: Искусство, 1968. Ч. 1. 243 с.
4. Москаленко В. Г. Творческий аспект музыкальной интерпретации (к проблеме анализа): исследование. Киев: Изд-во Киевской государственной консерватории, 1994. 156 с.
5. Харлап М. Ритм и метр в музыке устной традиции. Москва: Музыка, 1986. 104 с.
6. Харлап М. Тактовая система музыкальной ритмики. *Проблемы музыкального ритма*: сб. статей / сост. В.Н. Холопова. Москва: Музыка, 1978. С. 15–36.

УДК 378. 091.12 – 047.22

DOI <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2018-1-29-12>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Голованова Т. П., к. пед. н., доцент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

tatyana1956@gmail.com

Ця стаття присвячена аналізу теоретичних засад професійної компетентності майбутнього викладача вищої школи. Дослідження та практика професійної та педагогічної компетентності в освіті зростають протягом останніх двох десятиліть. Велика частина цих зусиль зосереджена на розробці компетентностей шкільного вчителя. Розглянуті різні наукові підходи до кращого розуміння професійних компетенцій та професійної компетентності викладачів закладів вищої освіти.

Ключові слова: компетенція, компетентність, професійна компетентність, викладач закладу вищої школи.

THEORETICAL BASES OF HIGHER SCHOOL FUTURE TEACHERS' PROFESSIONAL COMPETENCE

Holovanova T. P., PhD in Pedagogy, Associate Professor

Zaporizhzhia National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

tatyana1956@gmail.com

This article is devoted to the analysis of theoretical foundations of professional competence of the future higher school teacher. Research and practice of professional and pedagogical expertise in education has been growing over the last two decades. Much of this effort has been focused on the school teacher's expertise development. There are considered different scientific approaches to better understanding of professional competences and professional expertise of teachers of higher school institutions. At the applied level, the article's relevance is explained, first of all, by the need to bring the educational professional program "Pedagogy of Higher School" closer to the professional needs of masters and teachers of higher education in the context of the modern educational standards introduction on the basis of a competency-based approach. The article is prepared within the framework of the comprehensive program of research work of the Department of Pedagogy and Psychology of Educational Activities "Psychological and pedagogical bases of the development of competences of educational field subjects". Nowadays all educational pedagogical programs are formed on the basis of a competency-based approach, and the programs of the Faculty of Social Pedagogy and Psychology is not unique in this case. What is definitely the characteristic of the programs of the Faculty of Social Pedagogy and Psychology of Zaporizhzhia National University, namely the Educational Professional Program "Pedagogy of Higher School", is that students develop integrative knowledge, creativity, inclusive educational philosophy, theory and practice of equal rights and opportunities in education. Knowledge gained within the EPP "Higher Education Pedagogy" may be experienced by students during the period of pedagogical practice. As a result of the training, students with the Master's degree get the qualification of a "Teacher". The educational program is focused on theoretical, methodological and practical training of the applicants of the second (educational) level in the specialty 011 Educational, pedagogical sciences EPP "Pedagogy of Higher School" for teaching activities in higher educational establishments, the implementation of pedagogical activities and research in the field of education. To our mind, the ability to carry out professional duties in the activities such as pedagogy, research, management, planning, methodology and educational activities should be paramount in the list of professional competences of the Master of specialization 011 Educational, pedagogical sciences. The educational program stipulates for pedagogical (assistant) practice in higher educational institutions, conducting practical classes on the basis of university laboratories. That is, the professional expertise of the Master, the future teacher of a higher education institution reflects the readiness and ability of a person to perform professional scientific and pedagogical functions in accordance with the results of program learning. The author believes that the content of the concept "professional competence of the teacher" should be interpreted as the ability of the individual to carry out professional activities on the basis of the acquired knowledge, abilities and skills that contribute to the development of the personality's creative potential of the academic teacher of higher education, professional self-development and have signs of systemacy. That is how competence integrates professional and personal qualities of the Master, directs them to knowledge mastery with further implementation in their activities and professional communication, focuses the future teacher on self-development, self-realization and further professional development.

Key words: competency, competence, professional competence, higher educational establishment's teachers.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Згідно з вимогами стратегії розвитку та реформування сфери вищої освіти, перед закладом вищої освіти постає завдання перебудови діяльності на компетентнісній основі. Важливим завданням магістерської підготовки є формування професійних компетентностей. Необхідність забезпечення якості магістерських програм підготовки майбутніх викладачів вищої школи спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» («Педагогіка вищої школи») передбачає розгляд теоретичних засад професійної компетентності майбутнього викладача вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми і на які спирається автор.

Фундаментальні основи дослідження сутності професійної компетентності педагога та її складових, теоретичні, методичні та управлінські засади формування професійної компетентності педагогів, викладачів закладів вищої освіти в рамках компетентнісного

підходу розкриваються в працях Б. Андрієвського, Н. Бібік С. Вітвицької, М. Голованя, О. Гури, І. Драч, О. Дубасенюк, Н. Гузій, Н. Кузьміної, А. Маркової, О. Мельник, О. Марущак, Л. Отрощенко, О. Овчарук, О. Пометун, В. Сластьонина. Проведений аналіз досліджень і публікацій свідчить про те, що компетентнісний підхід є домінуючим у розвитку системи магістерської підготовки. Водночас дослідники стверджують, що дотепер існує невизначеність і проблемність термінів «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність».

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Формулювання цілей статті (постановка завдання).

В умовах актуалізації теми, незважаючи на велику кількість робіт з проблематики компетентнісного підходу, компетенцій, професійних компетентностей, якості освіти, що були опубліковані в останнє десятиріччя, питанням формування професійної компетентності магістрів зі спеціальності «Педагогіка вищої школи» в умовах Запорізького національного університету приділено замало уваги. Автору відомі лише роботи О. Гури, у яких теоретично та методологічно обґрунтовано сутність психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістерської підготовки. Окремі праці В. Овсянникової, О. Філь, О. Пономаренко, Г. Локаревої, М. Приходько, І. Козич, Л. Іванової, Н. Шевченко та ін. присвячені актуальним питанням професійної підготовки фахівців зі спеціальності «Педагогіка вищої школи» через призму компетентнісного підходу [1, 2]. На цій підставі можна стверджувати, що в умовах модернізації освіти необхідні більш глибокі дослідження теоретичних засад професійної компетентності майбутнього педагога, а саме магістрів, в системі підготовки за спеціальністю «Педагогіка вищої школи». На прикладному рівні доцільність статті пояснюється насамперед необхідністю наблизити освітньо професійну програму «Педагогіка вищої школи» до професійних потреб магістрантів та викладачів вищої школи в умовах впровадження сучасних стандартів освіти на основі компетентнісного підходу. Стаття підготовлена в межах комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності «Психолого-педагогічні засади розвитку компетентностей суб'єктів освітнього простору».

Метою нашого дослідження є осмислення теоретичних засад професійної компетентності викладачів закладу вищої освіти в системі підготовки за спеціальністю «Педагогіка вищої школи».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Незважаючи на збільшення кількості наукових публікацій із проблем компетентнісного підходу, дисертаційних досліджень, науково-методичних розробок з проблеми професійної компетентності, викладачі закладів вищої освіти не завжди уявляють теоретичні засади формування професійної компетентності педагога вищої школи в умовах магістратури. Тому для однозначного розуміння ситуації варто виділити основні поняття, що використовуватимуть у ході розгляду теми. Найбільш важливі з них: «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність». У Державному стандарті базової і повної середньої освіти 2011 р. прийняті два терміни: компетентність і компетенція. Так, «компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, що складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, які можуть цілісно реалізовуватися на практиці», а «компетенція – суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, відносин у певній сфері діяльності людини» [3]. За матеріалами роботи семінару МОН України та Проекту ПРООН «Освітня політика та освіта», компетенція – це об'єктивна категорія, суспільно певний рівень знань, умінь і навичок, відносин тощо у певній сфері діяльності людини як абстрактного носія [4]. У статті 1 Закону «Про вищу освіту» в останній чинній редакції від 9 грудня 2015 року відзначено, що «компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і

громадянських якостей, морально-етичних цінностей, що визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [5]. У світовому досвіді склалось розуміння компетентності як інтегрованого результату освіти, присвоєного особистістю [6]. Як наголошує О. Ф. Мельник, поняття «компетентність» – це «складна інтегрована система компетенцій, реалізація яких під час навчальної та професійної діяльності забезпечує розвиток особистості в професійному та загальносоціальному аспектах» [7].

Отже, «компетенція» відбиває нормативний зміст певного виду професійної діяльності, «компетентність» є сукупністю якостей особистості, необхідних для реалізації цього змісту, виражається в готовності та здатності особистості ефективно вирішувати завдання певної галузі життєдіяльності. Основою цієї якості є знання, обізнаність, досвід соціально-професійної діяльності людини. Компетентність виявляється в успішно реалізованій діяльності відповідно до означеної компетенції [8].

Зупинимось більш конкретно на категоріально-етимологічних аспектах поняття «професійна компетентність». Існують різні підходи до розуміння суті професійної компетентності.

Розглядаючи різноманітні визначення професійної компетентності педагога, автори зауважують, що відсутня єдність думок щодо визначення поняття «професійна компетентність». Дослідники, починаючи від визначення професійної компетентності педагога через конкретні уміння (комунікативні, конструкторські, організаторські), якими має оволодіти професійно компетентний фахівець [10], доходячи до професійної компетентності як реалізації функцій [11], розуміючи професійну компетентність як систему знань, умінь і навичок, а також способів їх реалізації у професійній діяльності [12], дійшли висновку, що професійна компетентність пов'язана з постійним поширенням професійних знань та умінь особистості [13]. Аналіз наукових джерел свідчить про те, що сучасні підходи до трактування професійної компетентності різняться, але більшість авторів розглядають це поняття у двох аспектах: з одного боку, як мету освіти, професійної підготовки, а з іншого, – як проміжний результат, що характеризує фахівця, який виконує свою професійну діяльність [9].

Зазначаємо, що для нашого дослідження цінною є думка С. Вітвицької щодо логіки взаємозв'язку понять: «компетенція» → «компетентність» → «готовність» → «майстерність» → «професіоналізм» [14]. Отже, професійна компетентність є базовим рівнем, на основі якого формується готовність фахівця до професійної діяльності, його професіоналізм і педагогічна майстерність, стверджує Т. В. Мельник [15].

З цього приводу актуальним для нашого дослідження є міркування В. В. Сидоренка, що дають змогу зрозуміти деякі особливості професійно-педагогічної компетентності [15].

На думку вченого, професійно-педагогічна компетентність виступає:

- складовою професіоналізму діяльності і професіоналізму особистості, тобто інтегрованим показником діяльній та індивідуально-особистісної сфери педагога;
- як реалізація компетенцій у професійно-педагогічній діяльності.

Узагальненими складовими феномена професійної компетентності педагога, на думку автора, є: 1) Компетентності і/або компетенції професійно-педагогічної діяльності. 2) Компетентності і/або компетенції професійно-педагогічного спілкування. 3) Компетентності і/або компетенції в реалізації особистості.

Отже, професійна компетентність педагогів формується, по-перше, у результаті суб'єктивного досвіду особистості в зоні міжособистісного спілкування професійної діяльності, по-друге, у результаті опанування об'єктивно існуючими компетенціями професійно-педагогічної діяльності.

У такому контексті професійна компетентність магістра педагогічних та освітніх наук, викладача вищої школи є одним з перспективних напрямків розвитку теорії професійної освіти. Він залежить передусім від визначення самих понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність». Механізмом розуміння суті професійної компетентності виступає функціонально-діяльнісний підхід (Н. Кузьміна, А. Маркова), що розглядає компетентність як єдність теоретичної і практичної готовності до виконання професійних функцій, при якому основні параметри професійної компетентності задаються функціональною структурою педагогічної діяльності [16].

У межах функціонального підходу професійна компетентність ототожнюється з поняттям «функціональна компетентність» [17]. Узагальнення зазначених наукових підходів, як стверджує О. Гура, дає підстави розуміти під професійною компетентністю педагога «такий рівень професійної підготовки, який забезпечує здатність суб'єкта праці до виконання ним завдань і обов'язків діяльності, міру й основний критерій його відповідності вимогам професійної діяльності» [1]. Функції педагогічної діяльності проявляються в роботі педагога будь-якої спеціальності. Їх виконання передбачає володіння педагогом спеціальними способами професійно-педагогічної діяльності. О. Гура підкреслює провідну роль теоретичної підготовки у формуванні професійної компетентності, єдність теоретичної та практичної готовності до здійснення професійної діяльності. Виокремлюють такі уміння професійної компетентності викладача вищої школи: конструктивні, прогностичні, проектні, рефлексивні, організаторські, комунікативні, аналітичні та інші [16]. Однак професійна компетентність фахівця – не лише сукупність професійних знань, умінь і володіння способами виконання професійної діяльності, а і його професійно важливі якості, здібності, що впливають на ефективність професійної діяльності та успішність її освоєння. Сучасні дослідники зазначають, що «професійна компетентність педагога – це складний комплекс, який містить професійні знання, уміння, навички, готовність до діяльності, а також цілу низку професійно важливих особистісних якостей, таких як: креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку і самореалізації, саморефлексії» [18].

Варто наголосити, що існують різні підходи щодо структури професійних компетентностей педагога вищої школи. Визначаючи професійну компетентність як інтегральну властивість, автор зазначає, що це є сукупність найбільш стійких особливостей людини-професіонала, що постійно реалізуються й забезпечують певний якісно-кількісний рівень професійної діяльності, характерний для конкретного фахівця. У структурі професійної компетентності О. Гура виокремлює такі її основні компоненти: діяльнісно-рольовий та суб'єктно-діяльнісний. Учений стверджує, що «суб'єктно-діяльнісні характеристики професійної компетентності педагога вищої школи в загальному вигляді можна представити як професійні якості; критерієм диференціації професійних якостей педагога вищої школи виступає провідна функція професійної діяльності педагога, за реалізацію якої вони відповідають» [1]. Згідно з науковими дослідженнями, структура професійної компетентності викладача ВНЗ III-IV рівнів акредитації, на думку дослідників, містить мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий компоненти. Виокремлені компоненти існують не ізольовано один від одного, вони тісно взаємопов'язані між собою [17; 19]. Так, професійна компетентність відображає готовність і здатність людини професійно виконувати наукові та педагогічні функції відповідно до прийнятих у суспільстві освітніх нормативів і стандартів [19]. У аксіологічному контексті професійна компетентність викладача вищої школи пов'язана з базисною кваліфікацією, яка має забезпечити орієнтацію в широкому колі проблем, не обмежених вузькою спеціалізацією. Отже, поняття «кваліфікація» та «компетентність» тісно пов'язані, адже рівень професійної компетентності впливає на ступінь кваліфікації спеціаліста [12]. У процесі дослідження теоретичних засад професійної компетентності викладача вищої школи набувають значення питання щодо виокремлення професійних компетенцій.

Професійні компетенції співвідносяться з вимогами до професійної підготовленості фахівця, визначають його здатність ефективно діяти відповідно до вимог справи, методично організовано й самостійно розв'язувати завдання та проблеми, а також оцінювати результати своєї діяльності. Професійні компетенції поділяють на загальнопрофесійні згідно з видами діяльності та професійно-посадові (профільні) компетенції. Загальнопрофесійні компетенції окреслюють коло здатностей особистості до теоретичного, методологічного використання теоретичних основ їхньої професійної діяльності. Професійно-посадові компетенції відображають професійний профіль фахівця, ідентифікують його професійну діяльність на конкретній посаді відповідного кваліфікаційного рівня [18]. Ми розглядаємо магістрів, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» (освітня програма «Педагогіка вищої школи»), у якості майбутніх викладачів закладів вищої освіти [20]. Усі освітні педагогічні програми сьогодні сформовані на основі компетентнісного підходу, і програми факультету соціальної педагогіки та психології не унікальні в цьому відношенні. Що, безумовно, притаманне програмам факультету соціальної педагогіки та психології ЗНУ, а саме ОПП «Педагогіка вищої школи», так це те, що в студентів формується інтегративне знання, креативність, інклюзивна освітня філософія, теорія і практика рівних прав і можливостей в освіті. Знання, здобуті в межах ОПП «Педагогіка вищої школи», здобувачі можуть випробувати в період педагогічної практики. За результатами підготовки магістрам присвоюється кваліфікація «Викладач». Освітню програму зорієнтовано на теоретичну, методичну й практичну підготовку здобувачів другого (освітнього) рівня за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» (ОПП «Педагогіка вищої школи») для викладацької діяльності у вищих навчальних закладах, здійснення педагогічної діяльності та досліджень у галузі освіти. До професійних компетентностей магістра спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», на нашу думку, варто віднести насамперед, здатність до реалізації професійних обов'язків за такими видами діяльності, як педагогічна, науково-дослідницька, управлінська, проектна, методична, просвітницька. Освітня програма передбачає педагогічну (асистентську) практику у вищих навчальних закладах, проведення практичних занять на базі університетських лабораторій. Тобто професійна компетентність магістра, майбутнього викладача закладу вищої освіти відображає готовність і здатність людини професійно виконувати наукові та педагогічні функції відповідно до результатів засвоєння програми. Професійна компетентність, як комплекс теоретичних і практичних компетенцій педагога, характеризує не тільки діяльність магістра, а і його самого як її суб'єкта в самостійній, відповідальній, ініціативній взаємодії зі світом, професійному спілкуванні з іншими магістрами, викладачами університету. Уважаємо, що зміст поняття «професійна компетентність педагога» варто трактувати так: здатність особистості здійснювати професійну діяльність на основі набутих знань, умінь, навичок, які сприяють розвитку креативного потенціалу особистості педагога-викладача вищої школи, професійному саморозвитку та мають ознаки системності. Завдяки цьому компетентність інтегрує професійні й особистісні якості магістра, направляє їх на оволодіння знаннями з подальшою реалізацією в діяльності і професійному спілкуванні, активізує майбутнього педагога на саморозвиток, самореалізацію, подальший професійний розвиток.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у заданому напрямі.

Отже, у результаті аналізу літературних джерел та державних документів у галузі освіти нами виділені основні відмінності в поняттях «компетенція» і «компетентність». Якщо «компетенція» відбиває нормативний зміст певного виду професійної діяльності, то «компетентність» є сукупністю якостей особистості, необхідних для реалізації цього змісту, виражається в готовності та здатності особистості ефективно вирішувати завдання певної галузі життєдіяльності. Механізмом розуміння суті професійної компетентності виступає функціонально-діяльнісний підхід. У межах функціонального підходу професійна компетентність ототожнюється з поняттям «функціональна компетентність».

У аксіологічному контексті професійна компетентність викладача вищої школи пов'язана з базисною кваліфікацією, яка має забезпечити орієнтацію в широкому колі проблем, не обмежених вузькою спеціалізацією. Професійна компетентність – інтегральне поняття, яке відображає готовність і здатність людини професійно виконувати наукові та педагогічні функції відповідно до прийнятих у суспільстві освітніх нормативів й стандартів, професійно важливі особистісні якості й цінності. Професійні компетенції співвідносяться з вимогами до професійної підготовленості фахівця, визначають його здатність ефективно діяти згідно з вимогами професійної діяльності, методично організовано й самостійно розв'язувати завдання й проблеми, а також оцінювати результати своєї діяльності. На подальше вивчення чекають питання розробки діагностики оцінювання результатів програмних компетентностей магістрів за спеціальністю «Педагогіка вищої школи».

ЛІТЕРАТУРА

1. Гура О. І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 38 с.
2. Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку: тези доповід. Другої Всеукр. наук.-прак. конф., м. Запоріжжя, 17-18 берез. 2016 року, Запоріжжя: ЗНУ, 2016. 165 с.
3. Державний стандарт базової і повної середньої освіти (чинний) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#n9>.
4. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.*
5. Закон України «Про освіту» (чинний). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
6. Бібік Н. М. Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті. *Український педагогічний журнал. 2015. № 1. С. 47-58.* URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2015_1_8.
7. Мельник О. Ф. Аналіз термінологічної системи дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів виробництва харчової продукції. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2015. Вип. 4. С 138–142.* URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2015_4_29
8. Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка: наук.-метод. журнал. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97–108.*
9. Отрошенко Л. С. Професійно-педагогічна компетентність викладача як умова ефективного дидактичного процесу у ВНЗ економічного профілю. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. Суми, 2015. № 1 (45). С. 346–354.*
10. Слостенін В. А., Исаев И. Ф., Мищенко А. И., Шиянов Е. Н. Педагогика: учеб. пособ. для студ. пед. учеб. завед. Москва: Школа-Пресс, 1997. 512 с.
11. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 468с.
12. Малихін О. В., Павленко І. Г., Лаврентьева О. О., Матукова Г. І. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Сімферополь: Дайфі, 2011. 270 с.
13. Вітвицька С. С. Професіографічний підхід у підготовці майбутніх магістрів освіти в контексті інформаційно-комунікаційних технологій. *Теорія і практика професійної*

майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Рута, 2016. С. 192–222.

14. Вітвицька С. С. Наукові підходи до педагогічної підготовки магістрів. *Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії*: зб. матеріалів конференції. Житомир: ЖДУ імені Івана Франка, 2011. С. 63–68.
15. Сидоренко В. В. Розвиток професійної компетентності сучасного педагога в умовах відкритої освіти: кластерний аналіз. *Професійна компетентність педагога в умовах оновленого змісту освіти та вимог ринку праці*: матеріали III регіон. наук.-практ. конф. м. Вінниця. Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2017. С. 8–17.
16. Андрієвський Б. М. Інтегрована характеристика професійної компетентності викладача вищої школи. URL: https://docviewer.yandex.ua/view/62226167/?*=Nv4cu7k72Yrj1&lang
17. Драч І. І. Теоретичні і методичні засади управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.06. Київ, 2013. 39 с.
18. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: навч. посіб. / за ред. І. Л. Холковської. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 144 с.
19. Головань М. С. Професійна компетентність викладача вищого навчального закладу. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: педагогіка і психологія: зб. статей*. Ялта: РВВ КГУ, 2014. Вип. 44. Ч. 3. С. 79–88.
20. Опис освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» URL: <https://www.znu.edu.ua/opp/3866.ukr.html>